

ГЛАС НАРОДА.

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

„Глас народа“ излази сваке недеље на табаку. — Цена му је на годину 3 ф., на пола године 1 ф. 50 новч., на четир месеца 1 ф. аустр. вред.

Дописи се шиљу уредништву а претплата и огласи администрацији „Гласа народа“ у Нови Сад. — Огласи плаћају се: од редка оваких слова 6 нов. и 30 и. за жиг сваки пут.

НАШИ ОПШТИНАРИ.

Врло је тугаљива ствар, о којој хоћемо да пишемо. Напред знамо, да ћемо се замерити онима о којима пишемо, али морамо да пишемо, јер се дуже ћутати, јер се дуже тајити не сме. Ако ми нећемо један другом у очи рећи: ето ћеш пропасти, туђин не ће заиста. И кад види, да си једном ногом над провалу корачио, реће ти: не бој се, корачи и другом.

Јесте, више се тајати не сме! Ми морамо бити на чисто какви су нам општинари и себе ради и њих ради.

Какви су нам општинари? Да их Бог сачува. Какви су! Хрђави и себи и своме. Све што год се ради без вина и ракије не може се урадити. Алдумаш (напојница) то је код њих онај златан магарац, за кога се каже, да нема тако висока брега, да га он не може прећи. Општинари наши тако рећи ништа друго и не раде, него од алдумаша на алдумаш. Јесу ли најмили пастира и дали му два три форинта капаре, то мора сиромас њима на алдумаш потрошити. Погађају ли мајстора, да копа бунар, да зида бедем и т. д., то се најпре погађа колики ће бити алдумаш. Хоћеш ли кућиште бадава, хоћеш ли буд за што овце на пустару, само добар алдумаш. То мукте (за бадава) ждерање начини од општинара дерне пијанице, па кад немаш другог да ти плаћа или кад немаш општинске крајцаре у цену, а ти вади твоју. Отуда и долази, да кад отвориш општинску касу нађеш у њој — бокал. Отуд и долази, да ко три године кметује, да четврте гладује.

Обично су општинари људи из имућнијих кућа. Док нису били општинари беху то врло вредни и поштени људи. Куће им цветаху и певаху. Али кад старешина постаде кмет, кад постаде старешина селу он се одмете у село, оде општинској кући, па кад тамо нема посла, он је у општинској крчми, само тек да није код своје куће, да се зна да је он општински човек. Крчма је тако омилила неким општинарима, да прође по десет дана да из ње кући не одлазе, те није ни какво чудо, што се пре неколико недеља у једном месту догодило, да кмет није хтео никако да иде из крчме, те да га се крчмар опрости није знао друго шта да ради, него га запали, па кад је кмет

видео да гори и побегао на поље, крчмар је онда забравио врата и није му дао унутра.

Није један кмет коме је бирџуз мир у кући пореметио. Толико их је, који су ради кметовања на жену и децу своју заборавили. Толико их је, који су волели пустити да им кров над главом падне, него да оставе за који дан крчму, па да своју кућу оправе. Кад би се прорачунало колико је општинарских кућа пропало, тешко да се не би од тога броја ужаснули.

Али нису томе криви сами општинари, него су криве и општине, крива су села. Нико се не брине за општину, нико не пази на општинаре. Свако само своју кожу чува и допушта, да ради шта ко хоће само да у њега не дира. Нека општинари све имање општинско прождеру, шта се то мене тиче, само кад није из мога џепа. А ако општинари и за његов џеп зашну, онда ће платити, али не ће ни дужан остати. И неће он то на суду тражити, неће он тужити кнеза или кмета, да се овај поправи, него или се осветити или се не посветити, те уједаред ноћу: тан — тан, а оно звони на ларму, и да ти нико не каже де гори, ти већ знаш да гори кнежева или кметовљева слама или кошара.

Прека је дакле себичност овладава у земљи и упропашћује куће и села, а злотвори, а силеџије нашега народа радују се томе. Али људи и браћо отимајте се, не дајте се сами, пазите на себе и на општинаре не допуштајте у општини крађу, па је неће ни код куће бити, будите поштени, нико вас избавити неће, ако вас ваше поштење не избави. Нек су вам само руке чисте, па будите јунаци и кад треба силнима у очи истину рећи, као што сте, кад треба њихов трух вашим главама заклањати. Поштен само буди, онда ће твоје силеџије од тебе задрхтати, онда ће оборити рокове своје, кад се твоје чело дигло буде; али докле год поглавар у општини за чокањ смрдљива шпиритуса продаје поштење своје, дотле од слободе, од среће и напретка нема ни спомена. Вас ће за истину вашу и власт и општинар више гонити, него кад палите и убијате, али их за го опет не кријте, не тајите, они ће вас затварати, али зар је вама све једно седети у тамници због палежи и убијства и седети за поштину истину.

Истину на среду, па будите само друг другу искрени, па вас нико напасти не сме. Не обзирайте се на кумство, на сродство, на пријатељство, оканите се тога: наш је човек, ко краде, ко отима, тај није и не може бити наш човек. Отимајте се, па ће све доћи што тражите, а за сада би најбоље било, и вас ради и њих ради, кад не би ни једног кнеза, ни једног кмета, ни општинара бирали дуже него на годину дана. За годину дана не дају се научити ђаволски послови.

ИЗ ИСТОРИЈЕ.

Краљ Бодин.

(од 1080—1102.)

Чим Бодин преузме у своје руке краљевску власт, завојшти на своју браћу од стрица Радослава, и уђе с војском у Зету; но није се с њима пуштао у бој, јер их архиепископ барски Петар измири, и зајачу се, да ће живети међу собом у братинској слози и љубави. Бодин освоји за тим Расу, и подели је на две жупаније (око 1081—1083.), па једну даде неком Марку, а другу Вукану, који је пуних 20 година чинио Грцима свакојаке пакости, отео је од њих многе градове и више их пута с војском надбио. Но после многих бојева измири се с Грцима, и за знак мира, даде грчком цару за таоце своје синовце: Уресу (јамачно Уроша), Стефана и Вукана, и 20 одличних својих људи (1101.). Бодин овлада и Босном, и да је неком кнезу Стефану, да њоме управља; а освои и град Драч (1085.) са свом драчком облашћу, и задржао је у својој власти, док се год није измирио с грчким царем, коме је тада Драч и освојени предео повратио.

Бодин није се држао заклетве да ће са својом браћом од стрица живети у љубави. Он се одмах у почетку своје владе (1081.) ожени с Јакинтом, која је била кћи грчког војводе Аргирице, и с којом роди четири сина (Михаила, Ђорђа, Аргирицу и Тому). Јакинта се побои, да после Бодинове смрти његова браћа од стрица не преотму владу њеним синовима, па зато стане наговарати свог мужа, да повата своју браћу, и да их затвори, да му не буду опасни. Бодин нехте изпрва слушати Јакинту, али најпосле немогући се противити молбама, повата своју браћу од стрица: Градислава, Бранислава и његова сина Предњу (Берињу) и баца их у тамницу. Кад то дознаду остала Бодинова браћа од стрица, и други рођаци, скупе нешто оружаних људи (400), и оду у Дубровник, где се затворе.

Бодин заиште од Дубровчана своје рођаке, но кад их они нехтеше издати, завојшти на њих. У том рату погине неки љубимац (Косара) краљице Јакинте, којој то тако јако буде жао, да наговори Бодина, те јавно пред зидинама Дубровника погуби неке своје затворене рођаке.

У том се и Дубровчани почну договарати, да се предаду Бодину; што кад дознаду заоставши у жи-

воту његови рођаци, седну на лађу и оду у Цариград. Бодин за тим узме Дубровник (око 1100.).

Бодин је био знатан српски владалац. Он је својој држави присајединио разне српске области, храбро се борио с Грцима, којима је чинио многе пакости, оснажио је српску државу, па ма да је на силу заузео српски престо, достојно је седео на њему. Штета што је своје лепо име окаљао најпре неблагодарношћу према свом стрицу Радославу, а после тим, што је погубио и гонио своје рођаке. То је био узрок многим немирима у земљи.

Краљ Доброслав.

1102.

Борбе за краљевску власт у Србији.

После бодинове смрти хтео је преузети владу над српским земљама Михаило, његов син, који је још за очина живота, с оцем заједно, управљао српским народом. Но народ, с неваљетва матере му Јакинте, нехтеде га нипошто за свог краља, него избере себи за краља његовог брата Доброслава, који је такође врло кратко време владао српским народом. Грчки цар дознавши да је Бодин умро, пошље у Драч браћу и синове Бранислава, ког је Бодин, по наговору Јакинтином, погубио. Доброслав је био човек немилостив, па га за то народ омрзне. Кочапар, брат погубљеног Бранислава и Градислава, скупи нешто војске, уђе у Расу, те се договори са жупаном рашким Вуканом, и заједнички ударе на Доброслава, побију му војску, увате га и пошљу у Расу у затвор, заузму после Зету, и оплене неки део Далмације. Вукан се врати у Расу, а Кочапар остане у Зети. Но одмах се за тим они сваде. Кочапар оде у Босну, ожени се ћерком босанског бана Стефана, и погине у боју. Тада Срби изберу себи за краља Владимира, унука славног свог краља Михаила (од сина Вадимира).

Краљ Владимир.

1102—1114.

Владимир је био добар човек, па као што је одрастао у немирима, омрзне на распре, скупи око себе своју браћу и остале рођаке, ожени се вукановом ћерком и почне мирно владати. Вукан (рашки жупан), желећи обрадовати свог зета, пусти из тамнице краља Доброслава, Владимирову стрица. Али се Владимир поплаши од њега, и баца га у тамницу. Јакинта, Бодинова удовица, живела је тада у Котору. Она потплати људе, који Владимира отрују, а уједно нареди, те се и Доброславу ископају очи. Владимир је владао свега 12 година.

Краљ Ђорђе.

1114—1143.

По Владимировој смрти преузме владати српским земљама Ђорђе, Бодинов и Јакинтин син (1114.), који је још за Владимировога живота дошао с матером из Котора у Скадар, желећи ту дочекати Владимирову

смрт. Одмах у почетку своје владе хтео је погубити све своје рођаке, који би му кадгод могли бити опасни, али увати само Грубешу бранисављева сина, и затвори га у скадарску тамницу, а остали сви побегну у Драч.

Краљ Ђорђе није у први мах владао, јер га Грци победе, и натерају да уступи владу Грубешини, који је до тада био затворен у Скадру. Ђорђе је после опет задобио владу над српским земљама, победивши Грубешу, који је у боју погинуо; али после више година дигне се на њега Грубешин брат Градиња, Немањин отац, и помаган грчком војском, потајно се из Драча упути у српске земље, и победи Ђорђа, који се склони у град Оболон (Авлон), где га Градиња са својом војском опколи, град освоји, и њега увати, па пошље окована у Цариград, где у затвору и умре.

„И. С. Н.“

ИЗ ГЕОГРАФИЈЕ.

Какви има људи на свету.

Г. учитељу, рече кнез, то је све лепо, што си ми рекао до сад о створењу земље; али кажи ти мени Бога ти, како је човек посто? Одкуд та силна светина, кад је Бог само један пар људи у први мах створио? Је ли то истина, да је Бог људе од блата саградио?

Учитељ. Да су људи занета од блата, т. ј. од земље, то је права правцата истина. Не само људи, већ и сви други створови су од земље. Све животиње, сво зеље, сво камење није ништа друго, већ земља. Тако је и човек. У светом писму пише, да је Бог плуноу на земљу, да је оградно блато, од тога пак блата човека и да му је кроз ноздрве удунуо бесмртну душу. Али ми то несмемо тако узети, као што пише, јер Мојсије, који је стари завет написао, могао је као грешан човек лако погрешити у казивању своме о створењу света.

Има сад ученији људи од Мојсија, који доказују, да је човек од туда настао, што су се у време његова постајања различите земљане материје на више места састале, које су имале то својство, да слогом и скупом својим човеку биће дати могу.

Кнез. Е мој учитељу, то нису учени људи, који то веле. Та како би могао човек из земље изаћи, да га Бог створио није! Ваљда није човек као печурка, да и онде ниче, де се не посеје?

Учитељ. Ала, човече божји, што не ћеш да ме разумеш. Та ја рече, да се само онде човек створио, де је било тога семена, те смесе, из које он постати може. Узми н. пр. празан лонац, опери га добро, да ничега у њему нема. Метни у њега оно ситно иверје, које однада при тестерисању дрва, зали то иверје мокраћом, увежи лонац горе артијом и начини иглом ситне јамице по хартији. Стави тај лонац затим на топло место, па га после 4—5 дана отвори. Шта мислиш, шта ћеш наћи у њему? Наћи ћеш, брате мој

драги, пун лонац бува. Одкуд дакле те буве, кад ни једне у лонац затворио ниси? Тако је дакле и с човеком бити морало.

Кнез. Па јесу ли сви људи једнаки?

Учитељ. Кажи ми најпре, јесу ли сви пси једнаки? Нису, је ли? Има жућова, шарова, гарова, белава. Има пудлица и јазаваца. Какви их нема. Тако су и људи. Једни су бели, једни жути, једни црни, једни мрки, једни црвени.

Кнез. Па је ли то истина, да има црни људи? Ја сам читао, како је Марко Краљевић посеко Арапа, који је био црн као гвоздењак, у ком ми кувамо наприкаш на кукурузи. Ја сам увек држао, да је тај Арапин био ђаво, јер сам слушао, да је ђаво црн.

Учитељ. Ко је још ђавола видео? Ми велимо, да је црн. Арапин опет вели за нас: ала је бео као ђаво. Нама је дакле ђаво црн, јер смо бели, а њима је бео, јер су црни.

Дакле да ти кажем, како ти разни људи изгледају и како се који сој зове. Имамо

1. Сој Кавкаски. Кожа им је бела, коса различите боје, длаке су праве, ређе кудраве; нос је леп, прав и танак, усне румене, главе више дугуљасте него округле. Осим Мађара сви европски народи тог су соја. — До сад је кавкаски сој увек господарио светом. Доказују, да су људи тога соја најлукавији, и да се лакше изобразити дају, него они други сојеви,

2. Сој Монголски. Ту спадају Козаци руски, Башкири и Манџурци, Калмуци и Маџари. Неки учен човек Амијан Марцелин каже, да он од сваког неотесаног пања мисли да је Маџар. Људи тог соја нису велики, кожа им је жута, коса ретка и гриваста као у коња, тело, што наши веле, сабијено и јако. Најлакше се по носу познати могу, који је плоснаст и угнут. — Има једна песма, која врло добро изглед њин показује; „глава ти је чутура, а нос патлицан.“

3. Сој Етиопски или Арапски. Кожа им је црна, коса вунаста и честа, усне набубрене и црвене, нос широк, чело узано, а брада мала. Од тих људи много је до сад изгинуло у ропству. Белци су их ловили као зверад и у робље продавали, де су горе него марва мучени бивали.

4. Сој Малајски. Кожа им је више мање мрка, глава је налик као у бељаца, очи су им раздалеко и стоје на јерке. Косу осим једног курјуга на потиљку са свим обрију. Врло су леви, осветљиви и лажљиви.

5. Сој Црвењачки или Американски. Кожа им је бакарна и има прави псећији задај, кад се озноји. Људи су тога соја велики и снажни, чела плоснаста носа орловска. Американца је тешко изобразити, јер ништа нашега неволи, осим барута, олова и ракије.

То су нам дакле ти пет главних сојева људскога рода. Другом ћемо приликом више о њима разговарати. Казаћу ти њине обичаје и начин живота, њине вештине и разне проналаске, за које су они пре знали него ми Белци. За сад пак нек је доста.

Хтео би те нешто питати, али ћу оставити за сутра. Желим ти laku ноћ учитељу. С богом.

ЗА ЧУВАЊЕ И НЕГОВАЊЕ НАР. ЗДРАВЉА.

П и в о.

После воде највећма гаси жеђ пиво. То важи у главном за сасвим лако пиво у ком има врло мало шпиритуса, дакле за бело и мрко пиво, а за јако и тешко тако звано лагер — и баварско пиво, то већ мање стоји. — Осим тога пиво и рани мало, даље постиче малко и стомак да вари, а уз то помалко још дражи ток крви и живце.

Добро пиво треба да је добро ускисло, — треба не само да је бистро и провидно него и да се блиста, — несме имати талога кад мало дуже стоји, — несме бити ни блутаво ни киселог куса, — треба мало да се лепи а не да је ко вода, треба малко да дражи, али не треба да заноси, — треба да има белу пену а мехурићи врло ситни дасу, пена несме брзо нестати, него треба дуго да остане на површини пива и на зидовима од чаше.

Пиво рани мало јер се прави од ране, и то већином од јечма и пшенице. Али рана је та врло слаба, јер се најглавнији делови од семена и то баш они што ране (штирак) још при киснењу растворе. Није истина да се човек од пива гоји. У пиву има шпиритуса за то оно постиче варење мало, ток крви, живце и сво ранење. Шпиритус долази у пиво овако: штирак што је у зрну претвара се у шећер кад се зрно за пиво приправља, а шећер се опет при киснењу претвара у шпиритус и угљену киселину. Мељ (комлов) се меће у пиво да ојача шпиритус, и да пиву самом да горачан, али пријатан кус, и да постане постојаније (т. ј. да не прокисне).

Што више има у пиву шећера, гуме, беланцета, соли, тим оно боље рани, а што има више шпиритуса, тим већма дражи и опија, а што више угљене киселине, тим већма крепи; а вода у пиву наравно, гаси жеђ. — Шпиритуса има од 2 до 8 процената, т. ј. у 100 бокала пива, има 2 бокала шпиритуса. У најслабијем вину има више шпиритуса, него у најјачем пиву. Шпиритус што је у пиву, много је мање опасан, него у ракији, јер је он у пиву већма разблажен, и помешан са другим деловима од пива. Али ипак шкоди сувише пити пива, особито још кад је јако. —

ЗА ПРИВРЕДУ.

Како да буде пића справљена.

Није довољно да човек пићу суву спреми, него ваља да пази како и де ју справља, јер се често и сува рана, ако није на сигурном месту поквари, или барем неки део од ње пропадне.

Сено се смешта обично у стаје под кров, или у сењаке или се сложи у стогове.

За сено су најбоље стаје са сламњим кровом, а то с тога, што испод црепова којима је стаја покривена,

зиме влага пробија, те ће они слојеви сена који до крова леже, од влаге пострадали, а то се особито оне зиме лако догоди, која је више јужна него смрзнута, а особито ако се време чешиће мења. Те невоље није се дакако бојати под сламњим кровом, јер је тако сабијен, да крозањ влага пробијати неможе.

Желећи суву рану у стајама добро сачувати, чини ћеш добро ако под над стајом, де особито много стоке има по неколико палаца дебело, што дебље тим боље, иловачом набијеш. Овако набијен под је с више страна пробитачан.

То је очевидна ствар, да испод крова једно од марве а друго од гноја пробија испаривање горе и у рану, те не само да такову рану марва неједе радо, него се нашао велики део долње ране управо укварен, а уквареност се није могла другоме чему приписати, него испаравању марве. Кроз под (таван) који је иловачом набијен неможе испаравање пробијати. А и у многом погледу не ваља да пра и трине с пода у стају кроз пукотине падају. Познат нам је такођер случај де се код пожара несрећа знатно смањила тим, што ватра, изгорив кровни одар није могла пода сажећи. А имаде још и много других обзира који господару кад гради стаје препоручују да под иловачом добро набије.

Пошто човек простор под кровом неможе у стајама за друго употребити него за справљање ране, а оно би онда свакако ваљало о том настојати, да се овде напоменути условија испуне. Де се много ране потроши онде нећеш опазити, колико је укварене и с тога марвом нетакнуте у гној отишло; а можда би се и многа марвинска болест протумачити могла, кад би се помислило на рану, која беше здрава и сува справљена али се под кровом укварила.

Нема згоднијих места за чување ране него што су она де је рана додуше под кровом али промаји изложена. И с тога су најпробитачнији сењаци затворени решеткама.

Де сено не може доћи под кров, онде га слажу под отвореним небом у стогове. Ово је веома стари начин како се сено справља те се је до дан данас показало, да је сваке препоруке вредан не само с тога што је једноставан, што господар покривене просторије за друго шта заштеди, него и с тога, што се сено у стоговима здраво, суво и течно уздржи, као и најбоље под кровом справљено. С тога у оним странама, де су сенокоси по више иљада рала велики н. п. у Пољској, сено по целу зиму на сенокосима у стоговима сложено остане, па узтраје да нетреба боље. Дакако да у таквим местима треба да сено буде од непоштени руку сигурно, а друго да буду стогови ваљано подигнути.

Ми нећемо овде потанко описивати, како се стогови праве, јер то је нашим сељацима, особито у оним пределима де има доста ливада добро познато. Толико само додајемо, да господар ако оће, да му од сена ништа не пропадне, треба да стог осигура про-

тив влаге од земље и неба. Прво ће учинити: ако сено стави добрани насад сламе, а друго, ако сено тако наслаже да од никуд незаписне.

Пољаци су особити струковњаци у грађењу стога: забивши на име јак колац на узвишеном месту — као што то и у нас чине — сложе они свој стог тако да им је у средини знатно трбушаст, а од средине буде не само прама горњем него и прама долњем крају понешто ужи.

У тако саграђеном стогу нетреба ти се бојати, да ће ти се сено скварити, макар године стојало, па ће бити здравије и течније него под кровом. (Г. Л.)

(Српско друштво за радност у Новоме Саду) дало је учитељу на четвртој класи у српској основној школи, да раздели међу ђаке који су накупили и утаманили двадесет хиљада гусеница, награду у новцу, и то ономе који је највише накупио један сребрни талир, двојици после њега по једну сребрну форинту а осталим по четврт форинте сребра. Ово је прва награда што је ово друштво издало и деца су је заиста заслужила и још више заслужује да се други учитељи угледе на учитеља ове деце, те да своју децу поштре, да и она тако раде, ако нигде а оно бар код своје куће. Сваки ће отац драге воље дати по један сребрњак да му се син за то на испиту награди. Сам отац већ не би могао новцем дете толико наговорити, јер о испиту добити поклон ма и један новчић то више вреди него други пут сто. Ово је уједно и доказ шта вреди то кад се јавно ради свету на видуку.

(Летина.) Из подунавских кнежевина долазе вести, да тамо није управо најбоља жетва зимски усева, јер је с превлажна пролећа усеве трава и коров прерастао; али кукуруз да стоји извртено што је тим важније, што га у кнежевинама толико сеју, да је не само за домаће најглавнија рана, него се и много извози.

(Убијање риба динамитом). Динамит је најновији изум који се с толиком силом распукуне, да и најјаче стене пре разбије него барут или стрелив памук. У Прагу су покушали оваким стреливом и рибе убијати; затворен фишек од динамита с приложеном дунгом спуштају у воду де има риба, па се онде запали. Разпукунути фишек баца воду по фата у висину, и за часак, силним потресом воде испливају убијене рибе, мале и велике. Одвежено је више буради.

(Рибе дуго свеже сачувати). У Португалској чувају рибе дуже времена овако: извадивши из рибе дроб послу јој месо шећером, на 5 фуната тежку рибу узме се по обичне кашике шећера. Овако узчуване рибе су тако добре као да си их тек узхватио.

(Пара од пушчаног пра да биљу шкоди). Опозило се у Француској, да је на далеко у оним пределима где су велике битке у последњем рату бесиле, биље по пољу и вртовима тако окржљавило, да управо пустоши наличи. Неки господар запитан за разлог тога назадка, није могао разлога наћи у неповољном

времену него више у големој множини пушчаног пра, што је последњега рата читави шест месеци испуцан. Испуцан барут да развије сумпорне киселине, која се зраком развије па онда даждом и маглom на биље падне па га онда загуши онако од прилике, као што то чини дим и пара која се спушта из кречана и циглана, и на далеко около биље опари.

ЗА ПРОМЕТ И ТРГОВИНУ.

Закон за радност.

Ко има права самосталну радњу имати?

Сваки, ко је рад какву самосталну радњу отворити, мора бити подпун господар од себе самога и од свога имања.

За такве особе, које би радњу отвориле, а тога права немају, могу само њихови тутори и односна власт дати способном за ту радњу заступнику допуштење, да може радњу у име првога водити.

Малољетне, који би радњу одпочињали, морају родитељи или старатељи самосталнима прогласити. Иначе не могу на своју руку радити.

Општине и разна друштва могу тако исто као и једина лица занате и друге радње имати, само морају себи за радњу способног управитеља наћи.

Војници, који су у служби, ако би баш и на одпусту били, немају тога права, али га имају резервисте док су на одпусту. Како се пак у службу позову, губе право ма на какву радњу.

Права, самосталну радњу отворити, немају они, који су оптужени због злочина, због непоштења и кријумчарења (шверцераја). Даље и они, који су банкротирали или који су под стечајем.

Који већ има какву радњу, те му власт забрани радњу ту даље вршити: несме никакву другу радњу започети, док му власт не допусти.

Власт кад извиди, да се онај, који је права грађанска изгубио, кроз дуже време ваљано и честито владао, може га опет увести у ред других грађана и изгубљена му права повратити.

И мушко и женско без икакве разлике смеу самосталне радње имати, ако и нису примљени у општини, где радњу држе.

Ако какав странац у Аустрији жели радњу отворити, мора искати допуштење од државног намесничства.

Један човек може у једно и исто време више и различитих радња имати.

Нови Сад 16. јула.

Летина се у велико ради. Готово је већ и урађена и може јавити, како се која врта плаћа.

Жито је врло добро изгледало по њивама, али сад при жетви увидило се да је хрђаво тако, да од једног крста једва једна вика може се добити, што је пуно главнице и мршава зрна.

Зоб и јечам на против добро се плаћа да људи од много година непамте да је тако добро било. —

Новог жита било је на пијаци и плаћано је ф. 5.50—5.60 н. бечка цента.

Јечам нови ф. 2.80 н. до 3 фор.

Зоб врло лепа 3 фр. цента.

Од недеље већ можемо се надати већим довозима.

КУРС ОД 15. ЈУЛА 1871.

Сребро	121.50
Дукати	5.86

КАЛЕНДАР ЗА МЕСЕЦ ЈУЛИ

III. Седмица.

ДАНИ	ПО СТАРОМ.	ПО НОВОМ.
Н. 18	Јакинто и Емилијан.	30 Јулита мученица.
П. 19	Преподобна Макрена.	31 Игњат Лојола.
У. 20	Илијин дан.	1 Коловоз.
С. 21	Симеун преподобни, Језекиљ.	2 Алфонзо.
Ч. 22	Мараја Магдалина, мироносица.	3 Стефан.
П. 23	Трофим и Теофило.	4 Динко (Доминик).
С. 24	Христина мучен., Борис и Глеб.	5 Госпа снежна.

ПОДЛИСТАК.

ЖИВИЛА ОМЛАДИНА!

ПРИПОВЕТКА ЗА НАРОД.

V.

Сад се ломп.

(Наставак.)

У осам часова оду скупштинари у мушку школу де ће се скупштина држати. Прота је мислио да му победа не гине, па је искао од власти да скупштина буде јавна, што се врло ретко у крајини догађа, он је тим хтео да свет види, како сва села држе уз проту и патријарха, па да пукне о томе глас на све четири стране, и тако је осим скамија де посланици поседаше, школа дупком пуна била.

Кад се скупштина отвори, буде по договору пензионовани капетан Пера Дудин за председника извикан. Прота је међутим очима своје верне пребрајао и јако се на њему познало, да се пренао, но још не беше клонуо, још се уздао у председника и своју речитост.

Око пола девет часова узме прота први реч:

Благочестиви хришћани и прељубезна чеда моја!

Црквењаци, татори и неки стари учитељи, што се међу слушаоци десеше, поздравите ове протине речи са живио.

— Чекајте да видимо како ће свршити, рекосе им они, што око њих стајаху.

— Познаје се светац по вечерњу, видите ли како лепо умилљато почиње, баш је добар човек, бог га живио, и на ново узвикнуше живио.

Прота, као да је удесио ово, причека да се извичу па поче: „Данас смо се божијом помоћу искупили, да посведочимо, да смо верни синови цркве православне, да смо послушна деца матере своје. Прељубезна децо моја! (Ала је добар, живио прота, вичу они исти што и пре вибаху). Зла су времена наступила, устао је брат на брата, син на оца, отац на децу своју. (Тако је, потврдише они пређашњи а боме уз њих скоро сви што нису скупштинари. Проти стаде растити

перје и поче узвишенијим гласом) Чеда одричу се матере своје. (Та то је страшно, виче публика, која не пази на мисао него на речи) и на већу несрећу нашу то су она браћа, коју сте ви, коју је народ послао, да му бране цркву његову од туђих нападаја, то су посланици народне странке. (А то неће бити! тако проти примећује публика, а заступници на чисто кажу: није истина!) Војници цркве, стража њена изневерила је, и оружјем, које јој народ дао руши светињу народну, за коју треба крв своју да пролију. (Проклети били анатемници, вичу црквењаци, ал то само они, татори већ нејду тако далеко, а учитељи, који немаре толико за цркву јер јој морају бадава да пепају, они су већ одма у почетку заостали.) Помислите хришћани правоверни, ви, који сте у 1848. години пролевали крв своју за прадедовску веру, помислите ту ужасну реч, што је изустити један посланик народни на црквеном сабору. „Слепи оци“ тако назва тај безбожник наше свете оце, и посумња се о непорочности преблагословене дјеве Марије. (А, та то је наопако!) Није наопако него камењем их треба потући за те речи. (Охо, лакше прото, утишавају говорника скупштинари). Другови његови владаше се као што се нико не влада, не пазеше на ред и пристojност, него безобзирце говорише што им је на уста долазило, нападаше свакојако на служитеље свете цркве, (И заслужили сте! чуше се из публике гласови) а највише на смирене чуваре светих намастира (та они и јесу најцрњи од свију попова, повикаше скупштинари) и на алем камен, на кругу цркве српске, на Његову Светост (ту лежи) и тиме обарају крвљу очева наших подигнуту јерархију. Његова Светост, као добар отац, трпела је докле се могло, но морало је доћи доба, да се томе крај учини. Његова Светост распустила је сабор, јер није могла на своју душу узети да се ништа не ради него само у грдњама толики силан новац да се троши. (Право је имао! Нема у нас пустих нована! Разуме се, да де се тиче нована, ту код сваког зашпише, па зато је готово читава публика давала у тај мах патријарху за право.) Његова Светост покушавала је најпре леним, да се сабор разиђе. Како није било спремљених предлога (из скупштине: А зашто није било?) то је Његова Светост наумила била да се ради уштеде народних нована (из публике: Добро је!) сабор на неко време одгоди, а међутим одбор да припреми што нужно буде, па да сабор може, кад се наново састане, на брзу руку све послове посвршавати, но мањина, кад је овај предлог донешен, диже страшну вику и на најнепристојнији начин погази прво правило сваког саборског реда, да се мањина већини покорити има, и изступи из сабора, и тако учини, да се сабор распадне и бог зна кад ће се опет састати. Реците дакле сада, браћо, ко је крив што је сабор распуштен, и наредите овде да се изјави наше неповерење народњацима, а поверење патријарху!

Настаде тишина и ту устаде

Један скупштинар: Крив је патријарх и његови калуђери и попови. Де је то још било, да већина испред мањине бежи, а да није та већина кукавица и којешта. Што већина није остала онда на сабору кад је мањина изашла и закључила шта је хтела. Оно што већина закључи, важи на ма мањина пристала или не пристала на то. А друго одкуд је на једаред хтео патријарх за то да распусти сабор, што нема ништа за претресање, кад је знао да је оно, што је имао сабор да сврши и на што је управо и сазван могло у свако доба изнети се на сабор, а то је уређење сабора, пословни и изборни ред. Устројство сабора и изборни ред, то је за чим већ од 100 година тежимо, него баш поповска страна није ништа радила, она је требала да направи кључ, с којим ће попови до плате доћи, на ни то, што се њихове коже тиче нису израдили. (Из публике: А, шта ћемо на то рећи господине прото!)

Други скупштинар: Каже г. прота, да се народна странка није реч држала. А је ли то у реду било кад један владика сваки час упада посланицима народне стране у реч, и гледи како ће на сабору разговор да заметне, јер он, вели, воли, да се разговара. Је ли у реду, кад један архимандрит каже за по-

сланике, који код куће триред толико губе, да су дошли на сабор због дебелих дневница, а он стриже до коже манастир и омет узима дневнице. Је ли у реду, кад председник прети са духовним бичем, кад подмеће народним посланицима да је плата председничка мамуза, која их подстиче, да седну на столицу председничку а овамо нигде председник нема особите плате. (Из публике: држи се прото!) Осим тога, патријарх није због тога распустио сабор, што се народна страна неуредно владала и што је са сабора изашла, јер он је сутра дан кад се сабор разишао рекао, да тај дан сабор не држи, што је уморан, па му треба одхновенија. Него не стоји ни то, што патријарх вели, да су народни посланици изашли на поље и тиме расули сабор. Кад је један калуђер донео преко ноћ смишљени предлог, да се сабор на два месеца одгоди, народни посланици морали су се у великом чуду наћи, и том се противити, и кад је председник на силу бога хтео да се реше како ће се за време свештеници плаћати, било је најжељбе то, што му је један посланик народне странке рекао: Председник се не влада како ваља! а то је казао с тога, што је председник бунно свештенике на народњаке, кад ови нису хтели да се говори о свештеничкој плати, него о томе што је по закону требало да тај дан дође на већање говорећи им: Ето вам ваших пријатеља! Према оваком дражењу горње речи нису велика непристојност, него много је већа непристојност то, што је један владика том приликом тако песницом о ето лунао, као да није на каквој чарди на пустари. Народњаци су баш добро урадили, што нису дали да се што за попове нареди пре него што се темељ сабору удари — пре устройства сабора, јер калуђерима су добри манастири, њима је боље без сабора јер их зло чека од сабора, па још да су попови осигурани онда сабора никад ни довека, а овако ће бар попови тражити, да га буде што пре. (Из публике: Право, то је наметно!)

Трећи скупштинар: Отац прота каже, да народњаци хоће јерархију да оборе, и да обесвећавају цркву. А не обарају ли цркву и јерархију и не обесвећају ли цркву они преподобни оци који са рођакама живе, (Из публике: Тако, тако, ту њих боли) не обарају ли цркву они који владицину продају, који за новце попе, који у манастири милоснице држе, који манастир пљачкају, и блудницама куће купују. Није калуђерима стало до светиње, него до тога, да бесне и да господаре над црквом и манастирским добрима, па како знају да је ту скоро суђен час, кад ће о свему рачун полагати, они повукли у велико звоно: Народе, недај ето хоће да оборе јерархију, хоће да обесвете цркву! и т. д. (Из публике: Тај ли је посао, а, долијасте лије!) То је најлешше, тако раде и лопови, они најпре запале једну кућу, па док ову гасе они подругима краду. Док би народ викао и осуђивао своје посланике које су калуђери натерали на жестину само да направе ватру, догле би они и даље штеде чинили, али неће народна странка цркву да обара, него хоће калуђере и попове у ред да дотера, хоће црквено-народна добра од грабежи да сачува и хоће сабор тако да удеси да се неможе с њиме више нико титрати. (Живно! Тако и треба!)

Прота М. Реци ми! док ти нисам рекао! Та баш народњаци хоће црквена добра да пљачкају, зато се они и отимају да манастире и фондације уреде. Власт им иде на руку. Ето су у граници допустили да се толики цивилни људи место официра бирају, а у провинцијалу вођа народне странке израдио је, да на сабор дође човек који седи министру Етвешу уз колена. Само да до цели дођу они су готови и револуцију начинити, они хоће на сабору и војводу да бирају. Него, браћо, неверујте лажним дусима; калуђери су досад највише за народ ридили. Ко је био Мушички, ко је био Рајић, ко је био Доситеј него калуђер.

Рада: Честита браћо скупштинари! Што господин прота овде рече, да народњаци хоће манастирска добра да пљачкају, то није ништа ни пово ни чудно. (Из публике: Чујмо! тај ће тек да га искасапи.) То је стара песма, а господин прота научно је за трапезом манастирском. (Прота: Молим г. председ-

ника да опомене говорника, да не дира у личност. Публика: Ха! ала га је погодио де ваља. „Живно Рада!“) Маџари су се угледали тек сада на нас, па и они су почели држати црквено-народне саборе. Маџарски попови напали су се на тај сабор, зову га револуцијом, која иде на то, да се поплачкају црквена добра. Тако исто као и наши, попови попови, на били Срби или Маџари. На маџарском конгресу били су први људи из Маџарске. Ту су биле вође свију странака са маџарског сабора, па зар све странке, зар сав народ хоће да руши веру тим, што тражи себи слободу у цркви. Ко верује маџарским поповима да Деак¹⁾ и Гици хоће да руше веру и пљачкају манастире, тај нек верује, да то и Милетић и Суботић хоће. (Из публике: Живно Милетић! Живно Суботић!) Него баш они, који друге беде, да тек мисле да пљачкају народна добра, ти их сад баш занета пљачкају. Један посланик с калуђерске стране рачунао је за свој пут у Карловце на сабор овако: Од Беча до Карловаца има 80 миља. Свака миља по једну форинту, то је 80 форинти. Топлико исто патраг, опет 80. Свега 160 фор. На десет миља рачунао је тај посланик, да му треба један дан хода, дакле 8 дана овамо и толико патраг. Свега 16 дана. За сваки дан по 5 форинти дијурне, то је 80 фор. За кам пут узео је по том тај посланик 240 фор. Али што је још не поштедије, он је рачунао пут из Беча до Карловаца а дошао је из Пеште, па што је на послетку више рачунао, нек му је просто, али одкуд да из Беча треба осам дана да се у Карловце дође, Други људи дођу за три дана, а томе господину треба осам дана. Зашто? За то, што је рад да штеди касу народну. Тај господин био је на сабору само пет дана, за тих пет дана добио је дневнице 25 фор. Свега дакле за пет дана саборисања 265 фор., та свака реч на сабору плаћена му је са једном форинтом, и ти људи могу још рећи да они говоре за добро народно, Говоре за добро, за новце народне.

Што г. прота вели, да власт иде народњацима на руку, за то је требао бар такав доказ измислити, који се веровати може. Рећи, да власт народњаке потпомаже и да народњаци хоће војводу да бирају, то је, да и власт хоће да Срби имају војводу. Каже г. прота и то, власт народњаке потпомаже, и народњаци хоће револуцију, дакле и власт хоће револуцију. Господин прота није ни узео на ум, шта је рекао. Он власт прави бунцијом. Да смо ми неваљали људи, као што су они, уз које прота држи, који су у Пешти и обедили народњаке, да хоће војводу да прогласе, господин прота горко би искијао то, што је рекао.

Рећи, да власт граничарека иде народњацима на руку, то је тако исто грдна не смислица. Кад та власт иде на руку народњацима, што није допустила, да народ бира у Тителском Баталијону у Белоцркванској и Панчевачкој, па и Варадинској регименти, кога он хоће, него је наметла официре, и питам ја г. проту, уз кога су ти официри држали? Уз патријарха! Па зове ли се то ићи на руку народњацима? Да је то власт хтела, она би допустила, да свуда по граници народњаци изабрани буду, или би оним официрима, који су дошли на сабор заповедила, да држе уз народњаке. А што су народњаци помагали, да у једном округу буде изабран човек, који седи министру Етвешу уз колена, то није за то, што су они пријатељ Пешти и Бечу, који се навек попречно гледе, него што тај човек са својим знањем може много да користи сабору. Да је влада пештанска ишла на руку народњацима, тај би човек морао држати у свему уз њих, а не и уз противнике њихове.

Напослетку господин прота позива се на заслуге калуђерске. Та баш те људе, који су радили за народ, гонили су калуђери, као што данас гоне народњаке, и тим су доказали, да ни онда нису марили за народ, као што и сад не маре. Мушички је морао ићи бос по манастиру. Рајићу је Стратимировић у сред службе божије скинуо крст с врата, па кад је Марија Терезија искала, да се напише катихизис, и одредила рок за то, иначе да неће трпети веру православну, ни један дембел калуђерски није умео да напише, него је то радио Рајић, па мислите ли, да су му ти ладолежи захвалили, не, већ као да би им милија

¹⁾ Деак и Гици маџарски први људи.

бילו, да катихизисе православни ције ни угледао света. Тако су Рајћића дочекали, кад им је катихизисе донео. Морате мислити, рок је ту био да истече. Рајћић је у манастиру Ковилуу слагано катихизисе, и већ је готов био, али како да га та однесе у Карловце, кад се Дунав као море разлио, а оно дана ветар је претресио беснио, да су таласи као кућа велики били, и Рајћић уступи се штап по томе времену на рибарском чамацу прелин у Карловце. Сам Бог сачувао је и нећа и правослазље, да се не удаје у таласи дунавски. Момар као моча дошао је Рајћић у двор и донео катихизисе. Господа уште катихизисе, а нећа тако рећи на поље истераше; нико га не понуди да седне и да се опрече, ниши му ко принесе штоток, да се прихвати, него је, сирома, код свога нешто познаника добио неколико обарених јаја, да се заложки. Досетије обесио је о трану аманџију калуђерску и полагато на манастира. Ко поштује Досетија, ко признаје, да је он заиста филозов био, тај не може већма ценити калуђере, него што их је Досетије ценно, и ја не желим да им горе шта буде, него што им је Досетије желио.

(Наставиће се.)

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

Карловачки сабор на разлазу је. Нарвакитије постоје своје већ је посвршанао. Ове недеље највише је времена потрошио сабор око договора са владицима, да они више не труте народу горе у Бечу и Пешти него што имају да кажу на сабору, па ако сабор прими, добро, ако не опет добро. Дуто се говорико о томе шта су владине на сабору, да ли су они као и остали по-стаинци или нешто више. Владике нико не бира него они до-тазе на сабор као црквени достојанственици, и онуда они из-воде да су нешто више од других. Постаинци народни опет им доказиваху, да су једнаки осталик постаинцима. Кад се прво овако прешло онда су питане владине, да они неће и оне године као и јане одешти се од сабора и ударити на нећа. Владике одговараху, да они браће само право црквено и да они нису ни јане мислили надрени се остл сабора тужити. да је дакле на-ревина сама узела у обрачу оно што су они другитије хтели, него што је сабор заклуччио, а они су у главном хтели, да се наш сабор зове „Црквени“ да нарвакирх буде претседник сабора, да он сме по својој вољи сабор раскупити, да не буде саборскот одбора, да владине не бира сабор него синод, а то ће рећи вла-дине са нарвакирхот, и т. д. да синод одређује колико ће бити Владика и т. д.

Јад је сабор пристао и сам да се онај сабор зове црквено-народни, те је тако учињено и владицима по вољи. даде је са-бор пристао на то, да буде два претседника и да се зову при-други. Први ће бити нарвакирх а други кога сабор избере, и тако је нарвакирх опет и ту добио. Владике су остале при томе да само нарвакирх буде претседник а онај, кога народ избере подпретседник, него су одувага од тога да претседник сабор може ратерати, пристао су даље да буде и одбора саборскот, али су искази да у неком буде нарвакирх претседник. (Сабор је заклуччио да у саборскот одбору буду два претседника и то она нећа што су претседници сабору. Сабор је дакле у свачем по-нешто понуштао и тако је изгледало да ће се у сваку поно-дипи моћи, али кад је дошло догте, ко ће да бира владине, ту би разлаз. Сабор је пристао био на то, да сабор бира владину у договору са синодом, и то су владине исказе, али су владине и то доказивале, да се мора них питати и то колико треба да буде владине и колико дијенеза (владиначалства). Сабор је вла-динема одговорио, да то није превана ствар колики ће велики бити овај или онај владинчуки и хоће ли бити пет или три вла-дине, јер то зависи од тога колико је владини народ плаћати зајад, то зависи од новца, а од свог је новца народ господар и

по томе сабор. Сабор је дакле искао да се одеси то *деоје*, ко да бира владину, од онога, колико да буде владини, али владине не хреходше и ту се погодова развије. Сабор закључи, да је нешто посао и да бира владине и да одређује колико да их буде и ко-лико да буду владинства. У сваку владине и сабор нису се у три такве сложени.

Хоће ли сада владине негод рече што против сабора радити, то немо видети, наревина то једва чека, само да има више уз-рока да народу српскот огња нарче по нарче, као што је и сада учинила, те се није спидела и саврати само, да има више узрока не испитати жељу народну, а то је учинила у томе, што је казала да је видила из списа саборских, да су владине даде сенарат волуш, и да у неку има данасест твачака, а сабор-ски списи из којих би то могли видети, нису кој ни постави, и опет за то питало хоће ли владине наше поново помолити, да сам се већ окресење трање до стваља кохенцију. Друге су све стари према овој незнајитије, те их за сада не спомињено.

Чети се још нису потогити са Бечом.

За Србију весе, да је одређена дећа Мадарика.

Протојерски kneз доустио је онима Протојершима, који су на земље прогнани, да се својим кућама врате. То је учинио од радости, што му се син родио, кога мисли тек о Господини кр-стити.

Црквени цар долази у купалиско Тастајн, де ће се са нашим царем састати. Онда се свашта казаша.

КРИЈКЕВАН ОГЛАС.

СВЕ ДОЛАНКОШЊЕ ПЕСМЕ

ЗМАЈ-ЈОВАНА ЈОВАНОВИЋА,

и Фрибнагне.

за које смо пре неки дан јавили, да су из *имашне* квалите, сад јављамо да су и *пошение* и могу се добити прикренак по 80 кне питанарије, која је већ одпочела да развилије књиге до-сад већ пријављеним ученицима и препитивницима на неге неке.

Пријатеље опште признатице и омиљених песака Јованови-ревич, као и сву г.т. скупиште и ревнатеље дене књижевности ученица, како би им што пре књиге послати могли.

у Новоме Саду, 17. јуна 1871.

Српска нар. задр. граматарија.

ОГЛАСИ.

П О З И В

на главну конститучивану скупштину „Српске задруге за ме-ђусебно помагале и штедњу“ у Новоме Саду, која ће бити о-сва. Илтри 20. јуна г. т. у 3 сата после подне у дворани „Срп-скот друштва за радност“ — позивају се овим сив чланови да изводе доби.

Ред предмета за главну скупштину.

- 1) Директор отвара скупштину.
- 2) Избор претседника.
- 3) Избор поровође.
- 4) Читачу се имена свију до сад учисаних чланова, и ове-ровљивачу се присутни чланови.
- 5) Проглаштују се потривана правила задр.
- 6) Назвештај одбора о својо досадашњем раду.
- 7) Назвештај тројите надзорника.
- 8) Избор директора на три године.
- 9) Избор годиншнет одбора од 30 чланова.
- 11) Избор петорице за оверовљење записника.

Из одборске седнице српске задруге за међусебно помагале и штедњу држане у Новоме Саду 20. јуна 1871.

Корнег Јовановић, Буђе. Стефановић,

књиговођа.

директор.

ВЛАШНИК И ИЗДАВАЛАЦ: „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ“.

Српска народна задружна штампарија у Новоме Саду 1871.